

УДК 930.1 (477): 327.7 (4)

ГОЛОВНІ АСПЕКТИ І ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ КАРПАТСЬКОГО ЄВРОРЕГІОНУ В УКРАЇНСЬКІЙ НАУЦІ (1993-2013)

Мателешко Ю. П. (Ужгород)

У статті розглядаються головні аспекти і проблеми дослідження українськими науковцями міжрегіональної асоціації «Карпатський єврорегіон». На основі аналізу наукових праць автор виділив сім аспектів вивчення єврорегіону «Карпати» у вітчизняній науці: комплексний, економічний, екологічний, політологічний, етнонаціональний, історичний та гуманітарний. На якість досліджень єврорегіону перш за все негативно впливають системні проблеми його діяльності й досить часте ототожнення асоціації з Карпатським регіоном.

Ключові слова: *Карпатський єврорегіон, українська наука, аспект дослідження, транскордонне співробітництво.*

Міжрегіональна асоціація «Карпатський єврорегіон» (далі – КЄ) була першою єврорегіональною структурою, створеною за участю прикордонних областей України. Тому цілком закономірно, що його діяльність викликає інтерес серед українських науковців. За двадцять років існування КЄ вчені різних галузей (економісти, політологи, історики, фахівці з державного управління, географи тощо) накопичили обширний фактичний і теоретичний матеріал з тих чи інших проблем діяльності асоціації. Тому у двадцяті річницю існування КЄ потрібно з'ясувати стан, аспекти і проблеми дослідження цієї транскордонної структури.

Діяльність КЄ ще не була предметом окремого історіографічного дослідження. Науковці, котрі вивчали цю асоціацію, в основному обмежувалися згадуваннями авторів, які досліджували Карпатський єврорегіон. Винятком є хіба що стаття О. Передрія та Р. Мадяра «Еволюція досліджень транскордонного співробітництва України», в якій автори побіжно згадали декілька публікацій 1990-х - першої половини 2000-х рр. з даної проблематики [35, с. 10]. Крім того, науковці спробували

виділити етапи вивчення цієї теми: 1) до середини 1990-х рр. (дослідження носили досить поверховий характер); 2) друга половина 1990-х - початок 2000-х рр. (перехід до теоретичних узагальнень); 3) 2000-2004 рр. (більш глибокий аналіз транскордонного співробітництва в рамках єврорегіону) [35, с. 10].

У даній статті ми ставимо три завдання: 1) з'ясувати головні аспекти вивчення КЄ українськими науковцями; 2) проаналізувати проблеми дослідження цієї асоціації; 3) охарактеризувати труднощі, які виділяє вітчизняна наука в діяльності Карпатського єврорегіону.

Найбільш поширеним типом досліджень з даної проблематики є комплексні праці. Вони, як правило, включають у себе історію (головні етапи) діяльності КЄ, а також досягнення, проблеми, перспективи в економічній, політичній, гуманітарній та інших сферах. Серед праць такого характеру потрібно відмітити статтю М. Лендбел «Досвід Карпатського Єврорегіону: поштовх до переосмислення моделі транскордонного співробітництва». Авторка, аналізуючи перші сім років діяльності КЄ,

з'ясовує головні стимули об'єднання регіонів (історичні, економічні тощо) в асоціацію, її організаційну структуру, порівнює потенційні напрями діяльності з реальними результатами, досягнутими в рамках єврорегіону, пояснює причини їх неспівмірності [26, с. 36-41].

У монографії Н. Мікули «Єврорегіони: досвід та перспективи» коротко проаналізовані досягнення КЄ в політичній, економічній, екологічній, освітньо-культурній та гуманітарній сферах, а також здійснено огляд проектів транскордонного співробітництва, що реалізуються в рамках єврорегіону (в т. ч. ті, які здійснюються в рамках програм та з використанням фінансових ресурсів ЄС) [28, с. 120-125]. Авторка досить детально зупинилася на причинах спаду активності асоціації [28, с. 125-126; 29, с. 269-270], в тому числі і з боку української сторони [28, с. 127-128]. Також Н. Мікула висвітлила мету, завдання, принципи діяльності Фонду розвитку Карпатського єврорегіону, а також подала відомості про програми і проекти, фінансовані ним протягом 1998-2001 рр. [28, с. 128-133].

Автори статті «Карпатський Єврорегіон – шлях до «Європи регіонів»» (Б. І. Дяченко, В. І. Чегіль, С. Л. Сані, О. М. Товтин), у цілому позитивно оцінюючи діяльність КЄ, охарактеризували особливості формування, мету, завдання, а також детально зупинилися на його досягненнях [11, с. 89-92].

В. Приходько, Т. Сергієнко та І. Сюсько, коротко проаналізувавши історію створення, проблеми та перспективи діяльності КЄ, виділили декілька етапів його розвитку: 1) підготовчий (1991-1992 рр.); 2) організаційного становлення (1993-1996 рр.); 3) інтенсивного міжрегіонального і міжнародного співробітництва загальнополітичного характеру (1997-2002 рр.) [37].

Спробу підсумувати 20-річчя діяльності міжрегіональної асоціації «Карпатський єврорегіон» здійснила І. Скиба. На основі архівних матеріалів і праць вітчизняних та зарубіжних дослідників вона проаналізувала головні етапи функціонування КЄ, його досягнення і недоліки [41].

Досить ґрунтовними є дослідження, присвячені економічним аспектам діяльності асоціації. Свідченням цього є захист ряду дисертацій, які цілком або частково присвячені діяльності КЄ. Серед них у першу чергу слід виділити дисертацію Р. Дацківа «Транскордонні економічні зв'язки Карпатського Єврорегіону та їх ефективність». У результаті дослідження дисертант не тільки проаналізував наявний стан торговельних відносин у рамках асоціації, але й обґрунтував методико-організаційні засади підвищення ефективності транскордонних економічних зв'язків єврорегіону «Карпати»

[10, с. 8-14]. Ю. Шолох в ході дисертаційного дослідження здійснила спробу СВОТ-аналізу діяльності Карпатського єврорегіону (сильні і слабкі сторони, можливості та загрози) [48, с. 141-143]. Одним із завдань дисертації Н. Кушнір є прогнозування перспектив подальшого розвитку Закарпатської області в рамках функціонування КЄ [24, с. 5].

Різні економічні аспекти діяльності згаданої транскордонної структури представлені в цілій низці публікацій. У 1997 р. побачила світ книга про режим інвестування в КЄ [38]. Економіко-екологічному потенціалу Карпатського єврорегіону (закарпатський аспект) присвятила свою статтю В. Кундрік [21]. У статті Н. Кушнір проаналізовано розвиток транспортної та прикордонної інфраструктури Закарпатської області в рамках єврорегіону «Карпати» [23]. Ряд вітчизняних авторів (С. Мітряєва, С. Кіш, Л. Федорчук, В. Приходько) спробували з'ясувати роль КЄ в подоланні можливих негативних наслідків для України після розширення Шенгенського простору [53, с. 11-20; 49, с. 40-80, 116-158]. С. Кіш на основі аналізу статистичних даних відмітила позитивну динаміку торговельного обороту Закарпаття з країнами-членами КЄ протягом першої половини 2000-х рр. [17]. Т. Лужанська і В. Отовчиць порушили проблему формування кластерних систем у межах єврорегіону [14, с. 216-224].

Ряд дослідників приділили увагу питанню здійснення транскордонних проектів (в економічній, культурній, науковій, освітній сферах) у рамках КЄ. Це, зокрема, В. Гоблік [7] та Й. Торпої [45]. Так, останній провів аналіз туристичних програм та проектів фінансової підтримки транскордонного співробітництва, які здійснює ЄС у Карпатському єврорегіоні: TACIS CBC, PHARE CBC, INTERREG III (Транскордонні можливості розвитку туризму, Розвиток водного туризму на Тисі, Транскордонні маршрути ознайомлення з пам'ятками архітектури і туризму, Створення регіонального туристичного інформаційного центру в Закарпатській області, Транскордонна співпраця між Україною та Словаччиною у сфері туризму, Водний та сільський туризм без кордонів тощо).

Екологічним проблемам КЄ (забруднення атмосфери та водних ресурсів, техногенні катастрофи, збезлісення Карпатських гір тощо) присвячені статті Я. Іваха [13], О. Перхач [36] та Н. Кушнір [22].

Окремо можна виділити етнонаціональний аспект дослідження КЄ. Проблеми міжетнічних відносин у Карпатському єврорегіоні порушувалися на конференції «Кордони єднання» (Ужгород, 2001 р.) [19]. С. Кіш разом з К. Ковач приділили увагу міжетнічним

відносинам у національнозмішаних областях КЄ [50]. С. Мітряєва проаналізувала стан міжнаціональних відносин, а також фактори ризику та засоби регулювання конфліктів в КЄ [51, с. 552-555]. Деякі етнонаціональні проблеми в рамках євро регіону порушуються у статті Н. Лазар. Дослідниця зробила акцент на проблемах угорської меншини в Словаччині, сепаратистський імідж якої гальмував інтеграцію регіонів республіки до КЄ [25, с. 242-243]. Н. Лазар вважає, що євро регіони відіграватимуть значну роль у вирішенні етнонаціональних проблем, захисті прав етнічних груп, чия материнська нація є сусідньою державою з країною теперішнього їхнього проживання [25, с. 245].

Серед політологічних досліджень, які в основному є частиною комплексних праць, окремо можна виділити статтю Б. Уманціва «Геополітичні фактори розвитку Карпатського євро регіону», в якій науковець спробував оцінити місце КЄ та його перспективи з точки зору різних геополітичних концепцій: шестиполярного світу, «світу семи ворогуючих культурно-релігійних цивілізацій», світу «концентричних кіл» [46, с. 437-439]. Р. Коцан спробував прослідкувати генезу й політичні аспекти формування та розвитку українсько-польського транскордонного співробітництва в рамках КЄ. На думку автора, за роки функціонування євро регіону «Карпатський» напрацьовано ряд цікавих і перспективних ідей, які можуть бути взяті за основу для розробки спільних проектів у таких галузях як забезпечення місцевого розвитку, демократії і місцевого самоврядування, а також у соціальній, культурній та інших сферах [20].

Гуманітарний (освітній та культурний) аспект діяльності Карпатського євро регіону ще не став предметом окремого дослідження в українській науці. Виняток становить хіба що стаття І. Стецяка, присвячена питанню створення Єврокарпатського регіонального центру освіти, який би координував підготовку кадрів у країнах-членах євро регіону, використовуючи новітні підходи і методи навчання [43].

Дослідження КЄ великою мірою залежить від активності цієї структури. Однак, на думку більшості науковців, можливості транскордонної співпраці в рамках Карпатського євро регіону залишилися в багатьох випадках нереалізованими [26, с. 41; 44; 9; 28, с. 125; 37; 14, с. 186; 30; 16, с. 81; 6]. Це, у свою чергу, об'єктивно знижує кількісні та якісні показники досліджень КЄ.

В. Приходько вважає, що найбільшими стримуючими чинниками розвитку співробітництва в рамках КЄ були фактори системного характеру. З-поміж них чималу роль відіграв різний рівень реформування в країнах, прикордонні адміністративно-територіальні оди-

ниці яких входять до євро регіону. Ринкова регіональна економіка і послідовно не реформоване, з присутністю адміністративного втручання, регіональне господарство мають замало пунктів стикування. На такій базі, на думку науковця, майже неможливо створити ідеальну систему економічних взаємозв'язків, які б вели до формування цілісного в господарському сенсі міжнародного транскордонного регіону [14, с. 185-186]. Як вважає Н. Мікула, відсутність системотворчих факторів для такої структури як Карпатський євро регіон, спільних проблем для п'яти країн одразу є однією з головних причин недостатньої активності асоціації [28, с. 125]. В. Горбовий, Г. Литвин та О. Жулканич серед основних проблем виділяють нерівномірний рівень розвитку та різні системи адміністративно-територіального устрою в учасників КЄ [9; 12, с. 160-161]. Крім того, як зазначає І. Скиба, Україна залишається за кордоном ЄС, тимчасом як Польща, Угорщина, Румунія, Словаччина входять до Євросоюзу [41, с. 68].

Крім вищезгаданих, вчені виділяють наступні групи проблем:

- занадто великий територіальний масштаб асоціації, що спричиняє труднощі у багатосторонніх контактах в рамках євро регіону [9; 16, с. 81; 44];

- надмірна політизація КЄ, наслідком якої стало залучення до транскордонних ініціатив центральних урядових структур більшою мірою, ніж місцевих органів влади і громад [16, с. 81; 44; 6; 28, с. 125-126];

- різні підходи до перспектив подальшого розвитку Карпатського євро регіону в його державах-членах [9];

- вирішення спільних проблем, що виникають на суміжних територіях, здебільшого, в рамках двосторонніх відносин [28, с. 126; 9];

- недостатня фахова підготовка управлінських кадрів, часта зміна керівництва, значний суб'єктивний фактор у прийнятті рішень щодо діяльності КЄ [28, с. 126];

- криза ідентифікації регіонів-учасників з асоціацією [9];

- недостатнє висвітлення діяльності КЄ у засобах масової інформації, на веб-сторінках обласних державних адміністрацій або обласних рад [28, с. 126];

- національні та етнічні проблеми, які заважають стабільному розвитку євро регіону [46, с. 440-443; 51, с. 552-554];

- відсутність уніфікованих джерел фінансування [9], а також труднощі фінансового забезпечення спільних проектів [10, с. 8; 41, с. 68];

- неузгодженість у митному і податковому законодавстві країн-учасниць Карпатського євро регіону [10, с. 8; 12, с. 160-161];

- низька концентрація капіталу у прикордонних регіонах України [10, с. 15] та майже нульовий рівень українських інвестицій у прикордонні держави [10, с. 13; 28, с. 126].

Пік вивчення КЄ припадає на першу половину 2000-х рр., після чого активність досліджень знижується, так само як і діяльність самої асоціації.

Серйозною проблемою багатьох досліджень є ототожнення Карпатського єврорегіону (міжрегіональної асоціації) з Карпатським регіоном (політико-економіко-географічним утворенням), внаслідок чого тема КЄ часто підмінюється транскордонним співробітництвом [46, с. 439; 22; 36; 21; 51; 53; 49, с. 40-80, 116-158; 3]. Ця проблема характерна навіть для деяких дисертацій. Так, в одній із них авторка, поставивши завдання спрогнозувати перспективи подальшого розвитку Закарпатської області в рамках функціонування КЄ [24, с. 5], фактично проаналізувала потенційні можливості та перспективи економічної співпраці Закарпаття із сусідніми країнами в рамках транскордонного співробітництва. Нечіткі межі або підміна об'єкта дослідження є серйозною методологічною помилкою, яка впливає як на мету і завдання, так і на кінцеві результати наукової праці.

Серед робіт, присвячених Карпатському єврорегіону, трапляються і праці відверто

компілятивного характеру [39; 8; 42; 12, с. 151-158], що загалом характерно для сучасної української науки.

Таким чином, можна виділити сім основних аспектів досліджень Карпатського єврорегіону в українській науці: комплексний, економічний, екологічний, політологічний, етнопольовий, історичний та гуманітарний. Наразі здійснений досить ґрунтовний комплексний аналіз КЄ, а також висвітлені економічні питання його діяльності. Історичний і політологічний аспекти цієї теми є, як правило, частиною комплексних праць. Натомість гуманітарний (освітній та культурний) зріз залишається на даний момент найменш дослідженим. У цілому рівень вивчення Карпатського єврорегіону в Україні не можна вважати цілком задовільним. Не в останню чергу це пов'язано з відносно низьким рівнем активності цієї міжрегіональної асоціації, що об'єктивно знижує актуальність таких досліджень. Іншою серйозною проблемою є наявність чималої кількості праць, в яких питання діяльності КЄ підмінюються транскордонним співробітництвом у рамках Карпатського регіону. Плутанина в об'єктах вивчення негативно впливає на якість наукових праць загалом та нівелює специфіку єврорегіональних досліджень зокрема.

1. Буковецький М. Прикордонне співробітництво між країнами Центральної Європи: приклад Карпатського Єврорегіону / М. Буковецький // Будівництво нової Європи: прикордонне співробітництво у Центральній Європі. – Ужгород: Закарпаття, 1997. – С. 105-111.
2. Буковецький М. Карпатський Єврорегіон: передумови створення і перспективи розвитку / М. Буковецький // Регіональні студії. – 2001. – Вип. 1. – С. 38-44.
3. Бунда В. Моделювання, прогнозування та оцінка надзвичайних паводкових ситуацій в Карпатському єврорегіоні / В. Бунда, В. Бунда, І. Мовчан // Перспективні напрями і способи реалізації інноваційних технологій у системі європейської вищої освіти. – У 2-х кн. – Ужгород: ЗакДУ, 2010. – Кн. 1. – С. 197-205.
4. Вашук Ф. Карпатський єврорегіон: здобутки і проблеми / Ф. Вашук, О. Передрій // Економіка Закарпаття сьогодні і завтра: шляхи виходу з кризи. – Ужгород, 1997. – С. 235-237.
5. Гарагонич В. В. Проблеми становлення та розвитку Карпатського єврорегіону і його участь в інтеграційних процесах / В. В. Гарагонич // Проблеми розвитку прикордонних територій та їх участь в інтеграційних процесах: Матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф. (Луцьк 16-17 жовтня 2008 р.) – Луцьк: Вежа, 2008. – С. 310-314.
6. Гарагонич В. В. Прикордонне співробітництво України з країнами Центрально-Східної Європи та його значення для розвитку транскордонної співпраці на сучасному етапі / В. В. Гарагонич // Історичний архів. – 2010. – Вип. 4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/historyarchive/38/18.pdf>.
7. Гоблик В. Перспективи транскордонного співробітництва в умовах розширеного Євросоюзу / Володимир Гоблик // Регіональна політика і транскордонне співробітництво в євроінтеграційній стратегії України: Збірник наукових праць за матеріалами міжнародної конференції (м.Ужгород, 24-25 травня 2007 р.). – Ужгород: Ліра, 2007. – С. 218-230.
8. Головач Ю. В. Карпатський Єврорегіон як форма транскордонного співробітництва України з країнами ЄС / Головач Ю. В. // Актуальні проблеми сучасних наук – 2010 (Матеріали конференції). [Електронний ресурс] Режим доступу: http://www.rusnauka.com/15_APSN_2010/Economics/67853.doc.htm.
9. Горбовий В. Системні проблеми Карпатського єврорегіону та шляхи їх вирішення / Володимир Горбовий, Галина Литвин // Транскордонне співробітництво на нових східних кордонах ЄС:

- Матеріали міжнародної конференції (15-16 квітня 2009 р., м. Ужгород). – Ужгород: Ліра, 2009. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.niss.gov.ua/book/Mitryaeva2009/20.pdf>.
10. Дацків Р. М. Транскордонні економічні зв'язки Карпатського Єврорегіону та їх ефективність: автореф. дис... канд. екон. наук: спец. 08.05.01 «Світове господарство і міжнародні економічні відносини» / Р. М. Дацків. – К., 1999. – 19 с.
  11. Дяченко Б. І. Карпатський Єврорегіон – шлях до «Європи регіонів» / Б. І. Дяченко, В. І. Чегіль, С. Л. Сані, О. М. Товтин // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка. – Ужгород: УжНУ; Ліра, 2005. – Вип. 17. – С. 88-93.
  12. Жулканич О. Регіон в системі зовнішньоекономічних відносин / Олександр Жулканич. – Ужгород: Мистецька лінія, 2001. – 200 с.
  13. Івах Я. Є. Геоекологічна ситуація в Карпатському єврорегіоні / Я. Є. Івах // Економіко-, соціально- і еколого-географічні проблеми західноукраїнського прикордоння: Зб. наук. праць. – Львів: ЛДУ, 1997. – С. 191-201.
  14. Карпатський єврорегіон і його роль в умовах розширеного ЄС / А. Панов, В. Приходько, І. Огнівець та інші // Регіональна політика ЄС після його розширення: Аналітичні оцінки. – Ужгород: Ліра, 2004. – С. 175-240.
  15. Кіш Є. Роль Карпатського єврорегіону у розвитку транскордонного співробітництва держав Центрально-Східної Європи / Єва Кіш // Регіон: стратегія та пріоритети. – Харків, 2002. – № 1-2. – С. 12-15.
  16. Кіш Є. За стандартами транскордонної взаємодії / Єва Кіш // Політика і час. – 2003. – № 10. – С. 79-84.
  17. Кіш Є. Б. Система міжрегіонального співробітництва України з країнами Центральної Європи / Є. Б. Кіш // Історія науки і біографістика. – 2008. – № 1. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/INB/2008-1/08kebkce.pdf>.
  18. Кіш Є. Стратегічний вимір співробітництва між прикордонними регіонами в Центральній Європі / Єва Кіш, Юлія Шолох // Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Міжрегіональне співробітництво: стан та перспективи. – Львів, 2007. – Вип. 4 (66). – С. 113-123.
  19. Кордони єднання. Проблеми міжетнічних відносин у Карпатському єврорегіоні: Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. «Кордони єднання», 19-21 квітня 2001 р., Ужгород / Закарпат. обл. рада, Закарпат. обл. держ. адміністрація та ін. – Ужгород: Карпати, 2001. – 78 с.
  20. Коцан Р. І. Становлення та розвиток транскордонного співробітництва на українсько-польському прикордонні: автореф. дис... канд. політ. наук: спец. 23.00.04 «Політичні проблеми міжнародних систем та глобального розвитку» / Роман Ігорович Коцан. – Чернівці, 2012. – 22 с.
  21. Кундрік В. А. Економіко-екологічний потенціал Карпатського Єврорегіону (Закарпатський аспект) / В. А. Кундрік // Країни Центрально-Східної Європи в умовах глобалізації: історико-методологічний, політико-правовий та економічний аспекти. – Ужгород: ЗакДУ, 2010. – С. 254-269.
  22. Кушнір Н. О. Еколого-економічна ситуація Карпатського єврорегіону в умовах розвитку інтеграційних процесів / Н. О. Кушнір // Проблеми розвитку прикордонних територій та їх участі в інтеграційних процесах: Зб. матеріалів VI міжнар. наук.-практ. конф. (Луцьк, 5-16 жовтня 2009 р.). – Луцьк, 2009. – С. 277-281.
  23. Кушнір Н. О. Співробітництво Закарпатської області в системі Карпатського єврорегіону та європейської інтеграції / Н. О. Кушнір // Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2009. – Вип. 4. – С. 126-129.
  24. Кушнір Н. О. Соціально-економічні аспекти розвитку прикордонного регіону в контексті євроінтеграції: дис. канд. екон. наук: 08.00.05 / Наталія Олексіївна Кушнір. – Ужгород, 2012. – 216 с.
  25. Лазар Н. Роль єврорегіонів у розв'язанні етнонаціональних проблем (на прикладі єврорегіону «Карпати») / Наталія Лазар // Єврорегіони: потенціал міжетнічної гармонізації: Збірка наукових праць. – Чернівці: Букрек, 2004. – С. 238-246.
  26. Лендєл М. Досвід Карпатського Єврорегіону: поштовх до переосмислення моделі транскордонного співробітництва / Мирослава Лендєл // На шляху до Європи. Український досвід єврорегіонів. – К.: Логос, 2000. – С. 35-49.
  27. Луцька Н. І. Розвиток єврорегіонів в системі транскордонного співробітництва України: автореф. дис... канд. екон. наук: спец. 08.00.02 «Світове господарство і міжнародні економічні відносини» / Наталія Іванівна Луцька. – К., 2011. – 19 с.
  28. Мікула Н. Єврорегіони: досвід та перспективи / Надія Мікула. – Львів: ІРД НАН України, 2003. – 222 с.
  29. Мікула Н. Міжтериторіальне та транскордонне співробітництво: Монографія / Надія Мікула. – Львів: ІРД НАН України, 2004. – 395 с.
  30. Мітряєва С. Карпатський єврорегіон – інструмент євроінтеграційної стратегії України / С. Мітряєва // Стратегічна панорама. – 2005. – № 1. – С. 42-51.

31. Мітряєва С. Роль Карпатського Єврорегіону в зміцненні безпеки та стабільності в Центрально-Східній Європі / С. Мітряєва, О. Дулеба // Регіональні студії: Науковий збірник. – Ужгород: Ліра, 2001. – Вип. 1. – С. 69-73.
32. Панов А. В. Єврорегіони як інструмент прикордонного (транскордонного) співробітництва / А. В. Панов // Вісник Запорізького національного університету. Серія: «Юридичні науки». – Запоріжжя, 2011. – Вип. 8. – С. 20-26.
33. Передрій О. С. Карпатський єврорегіон: проблеми тактики і стратегії / О. С. Передрій // Проблеми економічного та соціального розвитку регіону і практика наукового експерименту: Науково-технічний збірник. – К.-Ужгород, 1996. – Вип. 12. – С. 10-16.
34. Передрій О. С. Карпатський Єврорегіон: від одностороннього до багатостороннього співробітництва / О. С. Передрій, Г. С. Ємець // Проблеми співробітництва прикордонних територій України та Польщі: Зб. наук. пр. – Варшава-Київ, 1995. – С. 193-199.
35. Передрій О. С. Еволюція досліджень транскордонного співробітництва України / О. С. Передрій, Р. О. Мадяр // Науковий вісник ЗакДУ. Серія: Економічні науки. – Ужгород: Видавничий центр ЗакДУ, 2008. – Вип. 8. – С. 8-16.
36. Перхач О. Карпатський єврорегіон: еколого-географічні проблеми / О. Перхач // Вісник Львівського університету. Серія географічна. – Львів: ЛНУ, 2006. – Вип. 33. – С. 319-325.
37. Приходько В. П. Карпатський єврорегіон / В. П. Приходько, Т. С. Сергієнко, І. М. Сюсько // Нариси історії Закарпаття. – Ужгород, 2003. – Т. III (1946-1991). – С. 268-278.
38. Режим інвестування у Карпатському Єврорегіоні / Інститут досліджень проблем Сходу-Заходу; Ред. В. Гудак. – Ужгород: Карпати, 1997. – 62 с.
39. Роїк Н. Г. Інституційна транскордонна співпраця в контексті розширення ЄС: проблеми та перспективи Карпатського єврорегіону / Н. Г. Роїк // Гілея. – 2011. – № 43. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Gileya/2011_43/Gileya43/P29_doc.pdf.
40. Рябінін Є. В. Транскордонне співробітництво в системі процесів регіональної інтеграції України (політологічний аналіз) / Євген Вадимович Рябінін. – Маріуполь, 2011. – 157 с.
41. Скиба І. І. Карпатський єврорегіон (1993-2013 рр.) / І. І. Скиба // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Історія. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2013. – Вип. 30. – С. 63-72.
42. Стефурак О. Д. Проблеми розвитку Карпатського єврорегіону та шляхи їх вирішення / О. Д. Стефурак, Т. В. Чайковська // Актуальні проблеми сучасних наук – 2009 (Матеріали конференції). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/17_APSN_2009/Economics/48327.doc.htm.
43. Стецяк І. П. Єврокарпатський регіональний центр освіти (Україна, Угорщина, Словаччина, Румунія) / І. П. Стецяк // Науковий вісник Закарпатського інституту ім. Августина Волошина. – Ужгород: Гражда, 2001. – Вип. 1. – С. 44-46.
44. Студенніков І. Транскордонне співробітництво та його роль в процесі європейської інтеграції України / Ігор Студенніков // Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки. – Вип. 15: Міжвідомчий збірник наукових праць / Відп. ред. С. В. Віднянський. – К.: Ін-т історії України НАН України, 2006. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: crs.org.ua/assets/files/cross-border.doc.
45. Торпої Й. Успішні транскордонні туристичні проекти в Карпатському єврорегіоні / Йосип Торпої // Регіональна політика і транскордонне співробітництво в євроінтеграційній стратегії України: Збірник наукових праць за матеріалами міжнародної конференції (м.Ужгород, 24-25 травня 2007 р.). – Ужгород: Ліра, 2007. – С. 437-445.
46. Уманців Б. Геополітичні фактори розвитку Карпатського Єврорегіону / Б. Уманців // Стратегія сталого розвитку Закарпаття: еколого-економічні та соціальні моделі (Матеріали регіональної науково-практичної конференції, 30 листопада 2001 р.). – Ужгород: Патент, 2001. – С. 436-444.
47. Шолох Ю. М. Карпатський Єврорегіон – стратегічні імперативи розвитку в рамках розширеного на схід Європейського Союзу / Ю. М. Шолох // Науковий Вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка. – Ужгород, 2007. – Вип. 21. – С. 55-59.
48. Шолох Ю. М. Особливості розвитку стратегії транскордонного співробітництва регіону в умовах розширення ЄС (на прикладі прикордонного регіону Закарпатської області): дис... канд. екон. наук: 08.00.05 / Юлія Михайлівна Шолох. – Велика Бакта, 2010. – 230 с.
49. Carpathian Euroregion and external borders of the Enlarged European Union confronting the effects of Schengen. – Kosice, 2003. – 178 p.
50. Kiss É. Medzietnické vst'ahy v národnostnomeznaných oblastiach Karpatského euroregionu: stav a možnosti ich monitorovania / É. Kiss, K. Kovács. – Prešov: PSEI, 2002. – P. 44-59.
51. Mytryayeva S. Role of the Carpathian Euroregion in strengthening security and stability in Central Eastern Europe / Svitlana Mytryayeva // Academic and Applied Research in Military Science. – 2004. – Vol. 3, No. 4. – P. 549-557.

52. Mytryayeva S. Role of the Carpathian Euroregion in Strengthening Security and Stability in Central Eastern Europe (Theses) / Svitlana Mytryayeva, Olexander Dikaryev // Role of the Carpathian Euroregion in Strengthening Security and Stability in Central and Eastern Europe. – Prešov, 2001. – P. 39-48.
53. Mytryayeva S. The Role of the Carpathian Euroregion in Overcoming Possible Negative Effects of the Implementation of the Schengen Acquis: a view from Ukraine / Svitlana Mytryayeva, Eva Kish, Lyudmila Fedorchuk, Volodymyr Prykhod'ko // Role of the Carpathian Euroregion in Mitigating Possible Negative Effects of Schengen. – Prešov, 2001. – P. 11-20.

РЕЗЮМЕ

ГЛАВНЫЕ АСПЕКТЫ И ПРОБЛЕМЫ ИССЛЕДОВАНИЯ КАРПАТСКОГО ЕВРОРЕГИОНА В УКРАИНСКОЙ НАУКЕ (1993-2013)

Мателешко Ю. П. (Ужгород)

В статье рассматриваются основные аспекты и проблемы исследования украинскими учеными межрегиональной ассоциации «Карпатский еврорегион». На основе анализа научных работ автор выделил семь аспектов изучения еврорегиона «Карпаты» в отечественной науке: комплексный, экономический, экологический, политологический, этнонациональный, исторический и гуманитарный. На качество исследований еврорегиона прежде всего негативно влияют системные проблемы его деятельности и довольно частое отождествление ассоциации с Карпатским регионом.

Ключевые слова: Карпатский еврорегион, украинская наука, аспект исследования, трансграничное сотрудничество.

SUMMARY

THE MAIN ASPECTS AND PROBLEMS OF RESEARCH CARPATHIAN EUROREGION IN THE UKRAINIAN SCIENCE (1993-2013)

Y. Mateleshko (Uzhhorod)

The article is devoted to the main aspects and problems of research Interregional Association «Carpathian Euroregion» by Ukrainian scientists. Based on the analysis of scientific papers the author identified seven aspects of the study of the Euroregion «Karpaty» in science: an integrated, economic, environmental, political, ethno-national, historical and humanitarian. On the quality of research Euroregion primarily adversely affect system problems of its activity and quite frequent identification of association with the Carpathian region.

Keywords: Carpathian Euroregion, Ukrainian science, aspect of the study, cross-border cooperation.